

- Шевчук О., Діденко О. Педагогічні інновації у формуванні моральної культури майбутніх офіцерів правоохоронних органів в освітньому середовищі ЗВО. *Освіта. Інноватика. Практика*, 2026. Том 14, № 2. С. 132-138. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol14i2-017>.
- Shevchuk O., Didenko O. Pedagogical innovations in forming the moral culture of future law enforcement officers in the educational environment of higher education institutions]. *Osvita. Innovatyka. Praktyka – Education. Innovation. Practice*, 2026. Vol. 14, No 2. S. 132-138. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol14i2-017>.

УДК 378.147:811.111'276:355.23

DOI: 10.31110/2616-650X-vol14i2-017

Олександра ШЕВЧУК

Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-2102-7363>
a.shevchuk1302@gmail.com

Олександр ДІДЕНКО

Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-7900-6047>
didenko.alexandr69@gmail.com

ПЕДАГОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ У ФОРМУВАННІ МОРАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗВО

Анотація. У статті обґрунтовано актуальність проблеми формування моральної культури майбутніх офіцерів правоохоронних органів як системоутворювального компонента їх професійної культури в умовах трансформації освітнього середовища закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання. Показано, що домінування формалізованих виховних підходів зумовлює розрив між нормативною підготовкою курсантів і реальним рівнем сформованості їх професійних цінностей, мовної свідомості, культури спілкування та соціальної відповідальності. Проаналізовано вітчизняні й зарубіжні наукові джерела з проблем професійно-етичної, корпоративної та комунікативної культури офіцерів, а також узагальнено досвід військових академій США та країн НАТО щодо інтеграції розвитку характеру у програми лідерської освіти. Метою статті є теоретичне обґрунтування педагогічних інновацій формування моральної культури майбутніх офіцерів правоохоронних органів в освітньому середовищі ЗВО. Методологічну основу дослідження становлять методи теоретичного аналізу і синтезу, порівняння, педагогічного моделювання, узагальнення наукових джерел, а також елементи аналітико-прогностичного підходу до управління якістю освітнього процесу. У результаті дослідження запропоновано три взаємопов'язані інноваційні моделі: інтегрованого морально-етичного проектування освітнього процесу, рефлексивно-діалогічну модель формування моральної культури та модель аналітико-прогностичного супроводу морального розвитку курсантів. Обґрунтовано їх потенціал щодо трансформації освітнього середовища у ціннісно-орієнтований простір професійного становлення особистості офіцера. Зазначено, що комплексне впровадження зазначених моделей забезпечує перехід від формального засвоєння етичних норм до внутрішнього прийняття професійних цінностей і формування соціально відповідального офіцера правоохоронних органів, здатного до морально виваженого професійного вибору в умовах сучасних безпекових викликів.

Ключові слова: моральна культура; професійна культура; професійні цінності; мовна свідомість; професійна етика; культура спілкування; освітнє середовище; курсанти; офіцери правоохоронних органів; фахова підготовка; соціальна відповідальність.

Oleksandra SHEVCHUK

Bohdan Khmelnytskyi National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-2102-7363>
a.shevchuk1302@gmail.com

Oleksandr DIDENKO

Bohdan Khmelnytskyi National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-7900-6047>
didenko.alexandr69@gmail.com

PEDAGOGICAL INNOVATIONS IN FORMING THE MORAL CULTURE OF FUTURE LAW ENFORCEMENT OFFICERS IN THE EDUCATIONAL ENVIRONMENT OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Abstract. The article substantiates the relevance of the problem of forming the moral culture of future law enforcement officers as a system-forming component of their professional culture in the context of the transformation of the educational environment of higher education institutions with specific training conditions. It is shown that the dominance of formalized educational approaches causes a gap between the regulatory training of cadets and the actual level of development of their professional values, linguistic awareness, communication culture, and social responsibility. Domestic and international scientific sources on the professional-ethical, corporate, and communicative cultures of officers are analyzed, and the experience of U.S. military academies and NATO countries in integrating character development into leadership education programs is generalized. The purpose of the article is to theoretically substantiate pedagogical innovations in forming the moral culture of future law enforcement officers in the educational environment of higher education institutions. The methodological basis

of the study includes theoretical analysis and synthesis, comparison, pedagogical modeling, generalization of scientific sources, and elements of the analytical-prognostic approach to managing the quality of the educational process. As a result of the study, three interrelated innovative models are proposed: the integrated moral-ethical design of the educational process, the reflexive-dialogical model for forming moral culture, and the analytical-prognostic model for supporting the moral development of cadets. Their potential for transforming the educational environment into a value-oriented space for the professional formation of an officer's personality is substantiated. It is noted that the comprehensive implementation of these models ensures a transition from the formal assimilation of ethical norms to the internal acceptance of professional values and the formation of a socially responsible law enforcement officer capable of morally balanced professional decision-making in the context of contemporary security challenges.

Keywords: moral culture; professional culture; professional values; linguistic awareness; professional ethics; communication culture; educational environment; cadets; law enforcement officers; professional training; social responsibility.

Постановка проблеми. Сучасний офіцер правоохоронних органів України формально добре орієнтується в нормативній базі, володіє інструктивними алгоритмами дій і демонструє прийнятний рівень професійної підготовки. Водночас у ситуаціях морального вибору, зокрема спілкування з цивільним населенням, роботи в умовах стресу, психологічного тиску воєнного стану, дефіциту часу або невизначеності тощо він нерідко залишається без стійкої системи особистісно значущих ціннісних орієнтацій, що унеможлиблює сталість професійної поведінки.

Ключовий дефіцит сучасного освітнього середовища ЗВО полягає не у кількості виховних заходів, а в їх формалізованому та імітаційному характері. Моральна культура часто здебільшого існує у вигляді декларацій, а не як пережитий особистісний досвід. Вона підлягає формальному оцінюванню, але не проходить етапу внутрішнього прийняття; вивчається як окрема тематична одиниця, проте не інтегрується у повсякденну освітню та професійно орієнтовану діяльність курсантів. У результаті освітній процес відтворює нормативно підготовленого, проте ціннісно нестійкого фахівця, який володіє алгоритмами належної поведінки, але не завжди усвідомлює їх моральні підстави та суспільний сенс.

Відсутність у системі підготовки дієвих педагогічних інновацій, здатних поєднати моральний досвід, рефлексію, практику прийняття складних рішень і аналітико-прогностичний компонент управління освітнім середовищем, перетворює формування моральної культури на другорядний фон професійної освіти. У цьому контексті проблема полягає не в потребі ще одного курсу з етики, а в необхідності переосмислення самої архітектоники освітнього середовища, де моральна культура має стати не супровідною, а системоутворювальною складовою підготовки майбутнього офіцера.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблематика формування моральної та професійно-етичної культури майбутніх офіцерів правоохоронних органів посідає помітне місце у сучасному науковому дискурсі, однак характеризується фрагментарністю підходів та відсутністю цілісних педагогічних моделей її реалізації в освітньому середовищі ЗВО.

У роботі Д. Пискуна [1] розкрито сутність і структуру професійно-етичної культури майбутніх офіцерів Національної поліції, акцентовано на взаємозв'язку когнітивного, аксіологічного та поведінкового компонентів цієї якості. Автор переконливо доводить, що професійно-етична культура є інтегративною характеристикою особистості офіцера, однак його дослідження має переважно теоретико-діагностичний характер і не містить розгорнутих інноваційних механізмів її педагогічного формування.

Низка праць присвячена проблемі професійно-етичної компетентності як складової моральної культури. Зокрема Н. Петренко та О. Діденко [2] обґрунтовують необхідність цілеспрямованого формування професійно-етичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників, підкреслюючи роль гуманітарних дисциплін і морально-ціннісної рефлексії у цьому процесі. Педагогічний аспект морально-етичної культури офіцера ґрунтовно висвітлює О. Ходань [3], яка визначає її як системну якість особистості, що формується в процесі спеціально організованої виховної діяльності, проте її підходи залишаються в межах традиційної педагогіки.

Комунікативний вимір професійної та моральної культури доповнюють дослідження О. Ісламової, у яких розкрито можливості вдосконалення навичок діалогічного мовлення майбутніх офіцерів-прикордонників під час вивчення іноземної мови [4]. Авторка доводить, що розвиток діалогічної взаємодії сприяє не лише підвищенню мовної компетентності, а й формуванню культури професійного спілкування, толерантності та здатності до морально виважених рішень у міжособистісних ситуаціях. Водночас зазначене дослідження не розглядає ці результати крізь призму цілісної системи формування моральної культури в освітньому середовищі ЗВО.

У контексті трансформації військової освіти важливими є дослідження О. Вознюка [5], де формування професійної культури офіцера розглядається крізь призму стандартів НАТО, зокрема акцентується на необхідності розвитку лідерських, етичних та комунікативних характеристик сучасного військового фахівця. Комунікативний компонент професійної культури детально проаналізовано також у монографії Н. Голярдик, О. Діденка, Н. Макогончука, С. Шумовецької [7] та у навчальному посібнику [7], де обґрунтовано роль культури усного та наукового мовлення як маркерів моральної і професійної зрілості офіцера.

У праці О. Рембач та О. Тогочинського [8] культуру професійного спілкування майбутніх офіцерів внутрішніх військ у ЗВО МВС обґрунтовано як інтегративну характеристику, що поєднує мовленнєву підготовку й етичні норми взаємодії, однак потенціал педагогічних інновацій у формуванні моральної культури автори спеціально не аналізують.

Проблему корпоративної культури як середовищного чинника морального становлення офіцера розкрито у працях В. Селюка [9], К. Тушко та інших [10], які визначають корпоративну культуру як інтегративний простір цінностей, норм і моделей поведінки, що впливають на формування професійної ідентичності лідера-офіцера. Соціально-психологічні аспекти формування авторитету військовослужбовця аналізує О. Приліпко, підкреслюючи значення моральних якостей у становленні довіри до представника силових структур [11].

Блок педагогічних інновацій представлений переважно у загальнотеоретичному вимірі. С. Лісова розглядає педагогічні інновації як інструмент модернізації вищої освіти [12], а Г. Мухіна – як чинник оновлення системи підготовки фахівців сектору безпеки і оборони в умовах війни [13], однак ці дослідження не інтегрують інноваційні підходи безпосередньо у процес формування моральної культури майбутніх офіцерів.

Отже, наявні наукові напрацювання дозволяють окреслити структурні, комунікативні та середовищні складові моральної культури офіцера, однак залишають поза увагою розроблення інноваційних педагогічних моделей її цілісного формування в освітньому середовищі ЗВО з урахуванням аналітико-прогностичного компонента управління якістю підготовки, що й зумовлює необхідність подальших досліджень у цьому напрямі.

Мета статті полягає в тому, щоб теоретично обґрунтувати педагогічні інновації формування моральної культури майбутніх офіцерів правоохоронних органів в освітньому середовищі ЗВО.

Методи дослідження: У дослідженні застосовано теоретичний аналіз і синтез наукових джерел з проблем формування моральної та професійно-етичної культури офіцерів; узагальнення та систематизація педагогічного досвіду діяльності закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання; порівняльний аналіз традиційних і інноваційних підходів до морального виховання курсантів; педагогічне моделювання з метою розроблення інноваційних моделей формування моральної культури; елементи аналітико-прогностичного компонента для оцінювання тенденцій і прогнозування результативності педагогічних впливів.

Виклад основного матеріалу. Моральна культура майбутнього офіцера правоохоронних органів у сучасних наукових дослідженнях розглядається як інтегративна характеристика особистості, що відображає рівень засвоєння моральних цінностей професії, сформованість етико-нормативних орієнтацій, здатність до відповідальної поведінки та морально виваженого прийняття рішень у службових і позаслужбових ситуаціях. Зокрема, Д. Пискун [1] визначає професійно-етичну культуру офіцера як єдність когнітивного, аксіологічного та поведінкового компонентів, які забезпечують узгодженість знань про норми професійної етики з особистісними цінностями і практикою професійної діяльності. Подібну позицію поділяють Н. Петренко та О. Діденко [2], а також О. Ходань [3], які акцентують на тому, що моральна культура не зводиться до засвоєння нормативних вимог, а передбачає формування стійкої професійно-етичної компетентності майбутнього офіцера-прикордонника.

У цьому контексті моральну культуру доцільно трактувати як системоутворювальний компонент професійної готовності майбутнього офіцера, що інтегрує моральні знання, ціннісні орієнтації, здатність до рефлексії та навички етично відповідальної поведінки. В освітньому середовищі ЗВО зі специфічними умовами навчання така культура формується під впливом не лише змісту навчальних дисциплін, а й характеру міжособистісної взаємодії, організації освітнього простору та стилю педагогічного управління.

У контексті формування моральної культури зарубіжний досвід підготовки офіцерських кадрів переконливо підтверджує результативність інтеграції морально-етичного компонента у зміст лідерської освіти. Зокрема, у Військовій академії США у Вест-Пойнті функціонує комплексна програма розвитку характеру *West Point Character Development Strategy*, що забезпечує цілісне формування характеру майбутнього офіцера на засадах моделі «Характер – Компетентність – Відданість служінню» (*Character – Competence – Commitment*) та реалізується через інституціоналізовану систему наставництва, аналіз моральних дилем і впровадження рефлексивних практик у межах навчальної та позанавчальної діяльності курсантів [14].

У стратегії розвитку лідерів Збройних сил США (*Army Leader Development Strategy*) розвиток характеру офіцера визначається як ключовий домен професійної підготовки поряд із формуванням тактичної майстерності та інтелектуальних здібностей [15].

У країнах НАТО значна увага приділяється етичній підготовці в межах ініціативи Програма вдосконалення оборонної освіти (*Defence Education Enhancement Programme – DEEP*), що реалізується за підтримки НАТО. У документах програми підкреслюється необхідність інтеграції курсів з військової етики, лідерства та цивільно-військових відносин у базу та післядипломну підготовку офіцерів, а

також використання кейс-методу і проблемно-орієнтованого навчання для формування моральної відповідальності майбутніх командирів [16].

Військово-морська академія США (*U.S. Naval Academy*) реалізує програму Підрозділ розвитку характеру (*Character Development Division*), у межах якої курсанти систематично залучаються до аналізу моральних дилем професійної діяльності, групових дискусій та менторських сесій з офіцерами-наставниками [17].

Аналогічні підходи простежуються у документах Бундесверу ФРН, де морально-етичне виховання офіцерів здійснюється в рамках концепції «Внутрішнє керівництво» (*Innere Führung*), що передбачає формування відповідального громадянина у статусі військовослужбовця та інтеграцію гуманістичних цінностей у всі етапи професійної підготовки [18].

Отже, зарубіжний досвід засвідчує, що моральна культура офіцера формується не через фрагментарні виховні заходи, а шляхом системного включення педагогічно спроектованих модулів розвитку характеру, рефлексії та наставництва у структуру освітнього середовища військових і правоохоронних академій, що є концептуально значущим для модернізації підготовки майбутніх офіцерів правоохоронних органів України.

З урахуванням аналізу теоретичних джерел та зарубіжного досвіду підготовки офіцерських кадрів можна стверджувати, що моральна культура майбутнього офіцера формується не стільки через трансляцію етичних норм, скільки через педагогічно сконструйований досвід їх особистісного проживання в освітньому середовищі ЗВО. Виявлена у працях українських учених фрагментарність підходів до формування професійно-етичної та корпоративної культури, а також підтверджена міжнародними практиками інтеграція морально-етичного компонента у програми лідерського розвитку актуалізують потребу переходу від локальних виховних заходів до системних педагогічних інновацій.

У цьому контексті педагогічні інновації доцільно розглядати не як окремі методичні прийоми, а як комплекс взаємопов'язаних організаційно-педагогічних рішень, спрямованих на трансформацію освітнього середовища ЗВО у ціннісно-орієнтований простір професійного становлення особистості офіцера. Йдеться передусім про впровадження інноваційних моделей, що поєднують розвиток характеру, професійної рефлексії та аналітико-прогностичного компонента управління освітнім процесом.

Першою такою інновацією може бути модель інтегрованого морально-етичного проектування освітнього процесу, яка передбачає включення морально-ціннісного змісту у всі цикли професійної підготовки – від гуманітарних дисциплін до фахових модулів базової підготовки, правового й управлінського спрямування. На відміну від традиційного підходу, де моральна культура формується в межах окремих виховних заходів, зазначена модель орієнтує викладача на системне «проживання» етичних смислів у процесі розв'язання навчально-професійних завдань.

Так, наприклад, під час вивчення навчальної дисципліни «Адміністративна діяльність правоохоронних органів» курсантам пропонується кейс, що моделює типову ситуацію несення служби на блокпості в умовах підвищеної соціальної напруги: до пункту контролю прибуває цивільна особа з ознаками стресу, яка не має повного пакета документів, однак наполягає на негайному пропуску з огляду на гуманітарні обставини. Навчальне завдання передбачає не лише відтворення алгоритму правомірних дій, а й аналіз моральної дилеми між формальним дотриманням інструкцій і необхідністю прояву гуманності та емпатії.

У процесі роботи з кейсом курсанти:

- визначають нормативно-правові підстави можливих рішень;
- аналізують моральні наслідки кожної альтернативи;
- формують власну позицію з урахуванням професійної відповідальності та етичних стандартів служби;
- здійснюють рефлексивне обговорення результатів у малих групах під менторським супроводом викладача.

Отже, морально-етичний зміст не існує як ізольований теоретичний блок, а органічно інтегрується у фахову підготовку, забезпечуючи формування в курсантів здатності до морально виваженого прийняття рішень у реальних професійних ситуаціях.

Ще однією інновацією є рефлексивно-діалогічна модель формування моральної культури, заснована на системній роботі з моральними дилемами, кейсами професійного вибору, групових дискусіях і менторському супроводі курсантів. Зазначена модель передбачає створення в освітньому середовищі ЗВО спеціально організованих комунікативних ситуацій, у яких курсант не лише відтворює нормативні алгоритми дій, а осмислює власну позицію, аргументує її та співвідносить із позиціями інших учасників освітнього процесу.

Так, наприклад, під час вивчення дисципліни «Професійна етика та деонтологія» курсантам пропонується моральна дилема, пов'язана з перевищенням повноважень колегою в умовах чергування.

У межах заняття вони індивідуально формулюють можливі варіанти поведінки, після чого в малих групах здійснюють колективний аналіз наслідків кожного рішення для громадської довіри, професійної репутації підрозділу та особистої відповідальності офіцера. Завершальним етапом є рефлексивна дискусія, у ході якої курсанти порівнюють власні ціннісні орієнтації з етичними стандартами служби.

Ефективним інструментом моделі є і менторський супровід, коли за кожною академічною групою закріплюється офіцер-наставник, який у неформальному діалозі обговорює з курсантами складні професійно-моральні ситуації, аналізує приклади з власного досвіду та допомагає сформувати індивідуальну траєкторію морального розвитку. Такий формат роботи забезпечує персоналізацію виховного впливу та сприяє формуванню довірчих відносин між курсантом і наставником.

У підсумку рефлексивно-діалогічна модель створює умови для переходу від формального засвоєння етичних норм до їх внутрішнього прийняття, розвитку особистісної відповідальності та здатності до морально виваженого професійного вибору, що відповідає сучасним практикам розвитку характеру у військових академіях США та країн НАТО.

Також інноваційною для реалізації є модель аналітико-прогностичного супроводу морального розвитку, що ґрунтується на поєднанні процедур системного аналізу, педагогічного моніторингу та прогнозування динаміки сформованості моральної культури і професійної культури майбутніх офіцерів правоохоронних органів. У межах цієї моделі освітнє середовище ЗВО розглядається як керована педагогічна система, у якій моральний розвиток курсантів є не лише об'єктом фіксації результатів виховної роботи, а предметом цілеспрямованого аналітико-прогностичного впливу, спрямованого на формування стійких професійних цінностей, професійної етики, культури спілкування, мовної свідомості та соціально відповідальної поведінки у процесі їх фахової підготовки.

Реалізація моделі передбачає впровадження багаторівневої системи діагностичних інструментів, що охоплюють:

- самооцінювання рівня сформованості моральних орієнтацій, професійних цінностей і професійно-етичних установок курсантів;
- експертне оцінювання з боку викладачів і офіцерів-наставників щодо проявів професійної етики та культури спілкування;
- контекстуальне спостереження за поведінкою курсантів у змодельованих та реальних навчально-службових ситуаціях, зокрема в аспекті мовної свідомості та соціальної відповідальності;
- аналіз рефлексивних матеріалів (щоденників професійного зростання, есе, аналітичних звітів), що відображають процеси особистісного прийняття професійних норм.

Отримані результати узагальнюються у вигляді індивідуальних профілів морального і професійного розвитку, що дозволяє не лише фіксувати поточний стан сформованості моральної культури, а й відстежувати її динаміку, виявляти зони ризику у становленні професійної етики та культури спілкування, а також окреслювати потенційні траєкторії особистісного зростання курсантів. На основі таких даних здійснюється прогнозування подальших змін і планування адресних педагогічних інтервенцій – індивідуальних консультацій, корекційних занять, залучення до рефлексивно-діалогічних форм роботи або посилення менторського супроводу, що сприяє формуванню соціально відповідального фахівця правоохоронної сфери.

Отже, модель аналітико-прогностичного супроводу морального розвитку забезпечує перехід від епізодичного оцінювання виховних результатів до системного управління формуванням моральної культури, у якому педагогічні рішення ґрунтуються на доказових аналітичних даних і спрямовані на випереджувальний розвиток особистості майбутнього офіцера.

Комплексне впровадження зазначених педагогічних інновацій створює передумови для перетворення моральної культури з декларативної складової підготовки майбутніх офіцерів правоохоронних органів на її системоутворювальний результат, що відповідає сучасним суспільним викликам і стандартам професійної освіти сектору безпеки і оборони.

Висновки. Моральна культура майбутніх офіцерів правоохоронних органів є системоутворювальним компонентом їх професійної культури, який інтегрує професійні цінності, мовну свідомість, професійну етику, культуру спілкування та соціальну відповідальність. Аналіз вітчизняних і зарубіжних джерел засвідчив необхідність переходу від фрагментарних виховних заходів до системних педагогічних інновацій, інтегрованих в освітнє середовище закладів вищої освіти.

Обґрунтовано доцільність упровадження трьох взаємопов'язаних інноваційних моделей – інтегрованого морально-етичного проектування освітнього процесу, рефлексивно-діалогічної моделі формування моральної культури та моделі аналітико-прогностичного супроводу морального розвитку, – які забезпечують перехід від формального засвоєння етичних норм до їх внутрішнього прийняття і стійкої реалізації у професійній діяльності курсантів.

Запропоновані педагогічні інновації створюють умови для формування соціально відповідального офіцера правоохоронних органів, здатного до морально виваженого професійного вибору в умовах сучасних безпекових викликів.

Перспективи подальших досліджень можуть полягати у розробленні та експериментальній перевірці комплексної моделі формування моральної культури майбутніх офіцерів правоохоронних органів на засадах інтеграції педагогічних інновацій в освітнє середовище ЗВО. Доцільним є поглиблення інструментарію аналітико-прогностичного компонента з метою побудови валідних показників діагностики моральної і професійної культури курсантів, а також вивчення можливостей цифрових технологій і менторських програм для підвищення результативності фахової підготовки та формування соціально відповідальної поведінки майбутніх офіцерів.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Джерела фінансування. Дослідження не отримувало зовнішнього фінансування.

Доступність даних. Це дослідження не передбачало використання окремих наборів даних.

Використання засобів штучного інтелекту (ШІ). Під час підготовки цієї роботи автори не використовували інструменти штучного інтелекту.

Список використаних джерел

1. Пискун Д. А. Сутність і структура професійно-етичної культури майбутніх офіцерів Національної поліції. *Наука і техніка сьогодні: (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»)*. Київ, 2024. Вип. 5 (33). С. 815-826. [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-5\(33\)-815-826](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-5(33)-815-826).
2. Петренко Н. В., Діденко О. В. До проблеми формування професійно-етичної компетентності у майбутніх офіцерів-прикордонників. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти*: зб. наук. пр./ред. ЛЛ ТОВАЖНЯНСЬКИЙ, ОГ РОМАНОВСЬКИЙ. Харків: НТУ «ХПІ», 2010. С. 188–195.
3. Ходань О. Морально-етична культура офіцера: педагогічний аспект. *Вісник Львівського Університету*, 2008. С. 148–156.
4. Ісламова О. Вдосконалення навичок діалогічного мовлення під час вивчення іноземної мови майбутніми офіцерами-прикордонниками. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*. 2022. № 7(12). С. 158–164. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-7\(12\)-158-164](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-7(12)-158-164).
5. Вознюк О. Військова освіта в Україні в контексті стандартів НАТО: формування професійної культури офіцера. *Особистість в екстремальних умовах: матеріали XII Всеукраїнської науково-практичної конференції (23 квітня 2025 р., м. Львів)*. Львів, 2025. С. 195.
6. Голярдик Н., Діденко О., Макогончук Н., Шумовецька С. *Професійна комунікація офіцера-прикордонника: культура усного мовлення*. Київ: ТОВ «Юрка Любченка», 2024. 320 с.
7. Діденко О. В., Дияк В. В., Голярдик Н. А., Купчишина В. Ч., Шумовецька С. П. *Культура наукового мовлення: навчальний посібник*. Хмельницький: Вид-во НАДПСУ, 2019. 248 с.
8. Рембач О., Тогочинський О. Теоретико-методичні аспекти формування культури професійного спілкування майбутніх офіцерів внутрішніх військ у вищих навчальних закладах МВС. *Вісник Академії управління МВС*, 2009. № 1. С. 138-152.
9. Селюк В. Формування корпоративної культури офіцерів збройних сил України: мета, завдання, структура. *Physical culture and sport: scientific perspective*, 2024. № 2. С. 90–95. <https://doi.org/10.31891/pcs.2024.2.13>
10. Тушко К. Ю., Тушко Д. А., Довгань В. І. Формування корпоративної культури сучасних лідерів-офіцерів прикордонної служби. *Наукові інновації та передові технології (Серія «Управління та адміністрування», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»)*. 2024. №7(35). С. 218–226. [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-7\(35\)-218-226](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-7(35)-218-226)
11. Приліпко О. Ф. Соціально-психологічні чинники формування авторитету військовослужбовця Військової служби правопорядку ЗСУ. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки*, 2015, 1. С. 36–40.
12. Лісова С. В. Педагогічні інновації як інструмент модернізації вищої освіти: теоретичний аспект. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*, 2024. № 117. С. 101-115. [https://doi.org/10.35433/pedagogy.2\(117\).2024.9](https://doi.org/10.35433/pedagogy.2(117).2024.9)
13. Мухіна Г. Педагогічні інновації в умовах модернізації системи вищої освіти сектору безпеки та оборони. *Актуальні питання підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони в умовах війни: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Кропивницький, 17 квітня 2025 року)*. Кропивницький: ДонДУВС, 2025. С. 409.
14. U.S. Military Academy. *West Point Character Development Strategy*. West Point, NY, 2023. URL: <https://www.westpoint.edu/leadership/character-development>
15. Department of the Army. *Army Leader Development Strategy*. Washington, DC: Headquarters, Department of the Army, 2019. 36 p.
16. NATO. *Defence Education Enhancement Programme (DEEP) Handbook*. Brussels: NATO Defence Education Enhancement Programme, 2020. 64 p.
17. U.S. Naval Academy. *Character Development Program Overview*. Annapolis, MD, 2022. URL: <https://www.usna.edu/CharacterDevelopment>
18. Bundesministerium der Verteidigung. *Innere Führung – Selbstverständnis der Bundeswehr*. Berlin: BMVg, 2018. 52 s.

References

1. Pyskun D. A. Cutnist i struktura profesiino-etychnoi kultury maibutnikh ofitseriv Natsionalnoi politsii. *Nauka i tekhnika sohodni: (Seriiia «Pedahohika», Seriiia «Pravo», Seriiia «Ekonomika», Seriiia «Fizyko-matematychni nauky», Seriiia «Tekhnika»)*. Kyiv, 2024. Vyp. 5 (33). S. 815-826. [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-5\(33\)-815-826](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-5(33)-815-826) (in Ukrainian)
2. Petrenko N. V., Didenko O. V. Do problemy formuvannia profesiino-etychnoi kompetentnosti u maibutnikh ofitseriv-trykordonnnykiv. *Problemy ta perspektyvy formuvannia natsionalnoi humanitarno-tekhnichnoi elity: zb. nauk. pr./red. LL Tovazhnianskyi, OH Romanovskyi*. Kharkiv: NTU «KhPI», 2010. S. 188–195. (in Ukrainian)
3. Khodan O. Moralno-etychna kultura ofitsera: pedahohichni aspekt. *Visnyk Lvivskoho Universytetu*, 2008. S. 148–156. (in Ukrainian)
4. Islamova O. Vdoskonalennia navychok dialohichnoho movlennia pid chas vyvchennia inozemnoi movy maibutnimy ofitseramy-trykordonnnykamy. *Perspektyvy ta innovatsii nauky (Seriiia «Pedahohika», Seriiia «Psykhohohiia», Seriiia «Medytsyna»)*. 2022. No 7(12). S. 158–164. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-7\(12\)-158-164](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-7(12)-158-164) (in Ukrainian)
5. Vozniuk O. Viiskova osvita v Ukraini v konteksti standartiv NATO: formuvannia profesiinoi kultury ofitsera. *Osobystist v ekstremalnykh umovakh: materialy KhII Vseukrainskoi naukovy-praktychnoi konferentsii (23 kvitnia 2025 r., m. Lviv)*. Lviv, 2025. S. 195. (in Ukrainian)
6. Holiardyk N., Didenko O., Makohonchuk N., Shumovetska S. *Profesiina komunikatsiia ofitsera-trykordonnnyka: kultura usnoho movlennia*. Kyiv : TOV «Iurka Liubchenka», 2024. 320 s. (in Ukrainian)
7. Didenko O. V., Dyiak V. V., Holiardyk N. A., Kupchyshyna V. Ch., Shumovetska S. P. *Kultura naukovoho movlennia : navchalnyi posibnyk*. Khmelnytskyi : Vyd-vo NADPSU, 2019. 248 s. (in Ukrainian)
8. Rembach O., Tohochynskyi O. Teoretyko-metodychni aspekty formuvannia kultury profesiinoho spilkuvannia maibutnikh ofitseriv vnutrishnikh viisk u vyshchykh navchalnykh zakladakh MVS. *Visnyk Akademii upravlinnia MVS*, 2009. № 1. S. 138-152. (in Ukrainian)
9. Seliuk V. Formuvannia korporatyvnoi kultury ofitseriv zbroinykh syl ukrainy: meta, zavdannia, struktura. *Physical culture and sport: scientific perspective*, 2024. № 2. S. 90–95. <https://doi.org/10.31891/pcs.2024.2.13> (in Ukrainian)
10. Tushko K. Yu., Tushko D. A., Dovhan V. I. Formuvannia korporatyvnoi kultury suchasnykh lideriv-ofitseriv trykordonnoi sluzhby. *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnologii (Seriiia «Upravlinnia ta administruvannia», Seriiia «Pravo», Seriiia «Ekonomika», Seriiia «Psykhohohiia», Seriiia «Pedahohika»)*. 2024. №7(35). S. 218–226. [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-7\(35\)-218-226](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-7(35)-218-226) (in Ukrainian)
11. Prylipko O. F. Sotsialno-psykhohohichni chynnyky formuvannia avtorytetu viiskovosluzhbovtisia Viiskovoi sluzhby pravoporiadku ZSU. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Viiskovo-spetsialni nauky*, 2015, 1. S. 36–40. (in Ukrainian)
12. Lisova S. V. Pedahohichni innovatsii yak instrument modernizatsii vyshchoi osvity: teoretychnyi aspekt. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnogo universytetu imeni Ivana Franka. Pedahohichni nauky*, 2024. № 117. S. 101-115. [https://doi.org/10.35433/pedagogy.2\(117\).2024.9](https://doi.org/10.35433/pedagogy.2(117).2024.9) (in Ukrainian)
13. Mukhina H. Pedahohichni innovatsii v umovakh modernizatsii systemy vyshchoi osvity sektoru bezpeky ta oborony. *Aktualni pytannia pidhotovky fakhivtsiv dlia sektoru bezpeky i oborony v umovakh viiny : materialy II Mizhnarodnoi naukovy-praktychnoi konferentsii (m. Kropyvnytskyi, 17 kvitnia 2025 roku)*. Kropyvnytskyi : DonDUVS, 2025. S. 409. (in Ukrainian)
14. U.S. *Military Academy. West Point Character Development Strategy*. West Point, NY, 2023. URL: <https://www.westpoint.edu/leadership/character-development>
15. *Department of the Army. Army Leader Development Strategy*. Washington, DC : Headquarters, Department of the Army, 2019. 36 p.
16. NATO. *Defence Education Enhancement Programme (DEEP) Handbook*. Brussels : NATO Defence Education Enhancement Programme, 2020. 64 p.
17. U.S. *Naval Academy. Character Development Program Overview*. Annapolis, MD, 2022. URL: <https://www.usna.edu/CharacterDevelopment>
18. Bundesministerium der Verteidigung. *Innere Führung – Selbstverständnis der Bundeswehr*. Berlin : BMVg, 2018. 52 s.

| Матеріал надійшов до редакції: 29.12.2025 р. | Прийнято до друку: 02.02.2026 р. | Опубліковано: 02.03.2026 р. |

